

[האיך ידונו הדיינים את הדין הזה]! ?

[יאמר] לזכותו:

מב-ב הרי כל המפקיד על דעת אשתו ובניו של מב-ב נפקד הוא מפקיד, ואם מוסר שומר לשומר אחר שהוא מבני משפחתו, אין הוא חייב. (1)

שהרי אם נימא ליה לדידיה: זיל שלים, [נאמר לנפקד לשלם] ומשום שהשומר שמסר לשומר הרי הוא חייב, (15) אמר

השני, אלא מסירת הפקדון לשומר אחר "פוטרת" את הראשון, שאפילו אם פשע השני ילכו הבעלים ויתבעו את השומר השני, ואפילו אם אין לו מה לשלם או שברח למדינת הים, אין לבעלים הראשון דין ודברים עם המפקיד הראשון, אלא ילכו אצל השני.

ב. כתב רש"י כאן: "נימא ליה לדידיה זיל שלים: שהשומר שמסר לשומר, חייב"; ותמהו האחרונים, שהרי לפי שיטת רש"י עצמו [שהובאה באות א], אין מועיל מה שמסרו לשומר אחר ליפטר מלשלם — ואפילו לדעת הסובר: שומר שמסר לשומר, פטור — אם השומר השני פשע ולא שמר, אלא שעיקר הדין בא ללמד, שלא נאמר: כיון שמסרו לאחר, יתחייב אפילו אם נאנס ביד השני.

ואם כן: למה הוצרך רש"י לומר, שהשומר שמסר לשומר חייב, והרי אפילו אם הוא פטור, הרי זה דוקא אם שמר השני כדון, ואילו כאן, הרי היא לא שמרה כדון השמירה המוטלת עליו, שהרי שמה אותם בארגז שהוא אינו מקום השמור מגניבה! ? וראה מה שהביאו בזה ב"אוצר מפרשי התלמוד".

1. ביארו התוספות, שטעם זה מועיל, שאין המפקיד יכול לומר לנפקד: "אין אני מאמינם בשבועה", אבל אין זה מועיל לפטור את הראשון לגמרי; והיינו משום שהם סוברים: ששומר המוסר לשומר אחר לפי הסובר שהוא פטור, אין זה "פטור" לגבי הראשון כלל, כי הנידון אם שומר שמסר לשומר חייב או פטור, אינו אלא אם יש לחייבו לראשון מעבר למה שהיה חייב בתחילה, דהיינו אפילו אם נאנס אצל

15. א. יש להקדים לביאור הסוגיא, את מחלוקת הראשונים שהובאה לעיל בהערות לו א בדין: "שומר שמסר לשומר":

לדעת הסובר: שומר שמסר לשומר חייב, אין מחלוקת שהשומר הראשון חייב אפילו אם נאנס ביד השני; ובטעם חיוב זה נאמרו לעיל בגמרא שני טעמים, או משום ש"אין רצוני שיהיה פקדוני כביד אחר", ולשיטת רבא — בעל שמועתנו — הטעם הוא משום שאין הראשון יכול להוכיח את אונסו של השני, כי אף שנשבע השני, אין הוא נאמן למפקיד בשבועה; ובאופן שאין צורך בשבועת השני להוכיח את האונס או באופן שהראשון חייב להאמין אף לשני בשבועה [וכגון שמסר לאשתו ובניו], כי אז חזר הדין, ש"שומר שמסר לשומר, פטור".

אבל לדעת הסובר: שומר שמסר לשומר, פטור, נחלקו הראשונים [ונפקא מינה בזה לדידן — שאנו פוסקים כרבא, שהוא חייב — באופן שאין שייך לומר: אנת מהימן לי בשבועה]: שיטת רש"י [לעיל לו א ובבבא קמא יא ב, וכן מוכחת שיטת התוספות בסוגייתנו, וכן היא שיטתם בבבא קמא יא ב]:

משום שמסרו לאחר לא נגרע חלקו של השומר הראשון, ועדיין הוא פטור אם נאנס ביד השני; אבל לכולי עלמא: אין לשומר הראשון שום "טענת פטור" ליפטר אם היתה פשיעה אצל השני, ואם פשע השני, יש למפקיד לתבוע את הראשון לדין, שהרי לא נשמר החפץ כדינו.

שיטת ראשונים אחרים [הרמב"ן, הרשב"א ועוד; ולעיל לו א נתבאר טעמם בהערות, וכן הובאה שם שיטה שלישית]:

לא מיבעיא שהוא נפטר אם היה אונס ביד

מזדהרא בהו" [סבור הייתי שאם תחשוב ששלי הם, תיזהר בהם יותר].

אלא, אמר רבא: משתבע איהו, דהנהו זוזי אשלמינהו לאימיה [נשבע הנפקד שמסר את הכסף לאמו]. ומשתבעא אימיה, דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא, ואינגוב [ונשבעת אמו, שהיא שמה את הכסף בארגז, ונגנב], ופטור הנפקד מלשלם.⁽³⁾

מעשה בההוא אפוטרופא דיתמי, דזבן להו תורא ליתמי, ומסריה לבקרא, לא הוה ליה ככי ושיני למיכל, ומית [מעשה באפוטרופוס של יתומים, שקנה עבורם שור

שמה תאמר, נימא לה לאימיה: זילי שלימי [נאמר לאמו, לכי ושלמי], שהרי לא שמרה את הפקדון כדינו.⁽²⁾

אמרה [יכולה היא לומר] לזכותה: הרי "לא אמר לי בני דלאו דידיה נינהו, דאקברינהו" [לא אמר לי בני שאינם שלו אלא פקדון הם בידו, כדי שאקברם].

שמה תאמר, נימא ליה לנפקד: אמאי לא אמרת לה שפקדון הם בידך?!

אמר [יאמר הלה] לזכותו: "סבור הייתי דכל שכך דכי אמינא לה דידיה נינהו, טפי

הראשון הרי אינו חייב לשלם אם פשעה האם. וראה היטב בתוספות כאן.

3. יש לתמוה לשיטת רש"י ושיטת התוספות בדין "שומר שמסר לשומר": מה יפטור את הראשון מחיובו, והרי לא היתה כאן שמירה כדין, אם כי לא היה זה בפשיעת אמו; ומה שהוא טוען, שהוא חשב שהיא תשמור, אין זה פטור, שהרי אפילו כשמסר לשומר שיודע על כך שהוא צריך לשמור, אין הראשון נפטר, ואם כן למה יפטור הנפקד?! [ויש להוסיף לביאור הקושיא, שהוא על פי מה שכתבו התוספות – הסוברים כשיטת רש"י – כאן, שאף מסירת שומר לאשתו ובניו, אינה מועילה אלא שלא יכול לומר: "אנת מהימן לי בשבועה", אבל אין היא "פוטרת" את השומר].

וכתב ב"שיעורי רבי שמואל" אות רצו, שמוכח מכאן, שרק פשיעה המחייבת את השני בזה הוא שסוברים רש"י ותוספות, שאין הראשון נפטר; אבל אם חסרון השמירה אצל השומר השני לא היתה על ידי פשיעתו של השני, פטור השומר הראשון, והוסיף, שאם כן צריך לומר שגם רש"י ותוספות מודים שעצם המסירה לשני

השני, אבל כשלא שמר השני, אין זה שום פטור לגבי השני; ולפי שיטה זו מוסיפים התוספות, שגם כשהוא מוסר לאשתו ובניו אין זה "פטור", ואינו מועיל אלא להוריד את סברת המחייב אפילו באונסין משום שאין השומר השני נאמן בשבועה שלא פשע; [והוא הדין שמועילה סברא זו גם למאן דאמר לעיל לו א ששומר המוסר לשומר אחר חייב אפילו באונסין משום ש"אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר", דכשמסר לאשתו ובניו אין יכול לטעון טענה זו, ואין לחייבו מעבר למה שנתחייב בתחילה, ומכל מקום אף לא יועיל "לפטורו" אם פשע השני].

2. לפי שיטת רש"י והתוספות, שכשהשומר השני פושע לא פקע לכולי עלמא חיובו של הראשון, אם כן יכולה היתה הגמרא לומר: "נימא ליה לדידיה: מכל מקום זיל שלים", שהרי פשעה אמך בשמירתה, והרי אתה חייב; אבל לשיטת הפוסקות את הראשון אפילו כשפשע השני [למאן דאמר: שומר שמסר לשומר, פטור], והוא הדין לרבא, כשאין שייך לומר: "אנת מהימן לי בשבועה", אם כן ניחא היטב לשון הגמרא: "נימא ליה לאימיה", כי אילו

כלומר: אכן פשיעה מצד הבקרא אין כאן, אבל הרי שומר שכר הוא הבקרא, ושומר שכר חייב בשמירה יתירה, ובכלל חיוביו הא גם החיוב לעיין אם השור שנמסר לו לשמירה אוכל את המאכל הניתן לו אם לאו, והיות והוא לא עיין, עליו לשלם!?

ומשנינן: אכן, **אי איכא פסידא דיתמי**, שכלפיהם הוא שומר שכר, **הכי נמי!**

לו היו היתומים נפסדים מאי שימת הלב שלו, אכן היה צריך הרועה לשלם להם –

ומיהו, **הכא כמאי עסקינן, דליכא פסידא דיתמי**, כיון דאשכחיהו היתומים למריה דתורא, ושקול יתמי זוזי מיניה.

דהיינו, הנידון שהובא לפני רמי בר חמא, היה באופן שהיתומים אינם נפסדים ממיתת השור כלל, ומשום שמצאו את המוכר של השור, והוא החזיר להם את המעות ששילם עבורו האפוטרופוס מכספם, כי מקח טעות היה, ולכן אין הרועה חייב לשלם ליתומים.

אך תמהה הגמרא: **אלא** מאחר שהיתומים לא נפסדו, **מאן קא טעיין** [מי הוא התובע תשלומים], ומה הוא הספק בדברי רמי בר חמא מי ישלם!?

ומפרשינן: מריה דתורא **קטעיין**: "איבעי ליה

בכספם, ומסרו האפוטרופוס לרועה, והתברר שלא היו לו לשור שיניים גדולות וקטנות כדי לאכול בהם, (4) ומת השור].

אמר רמי בר חמא: היכי נדיינו דייני להאי דינא?!?

אם נימא ליה לאפוטרופא: זיל שלים.

הרי אמר [יאמר]: **אנא, לבקרא מסרתיה** [אני מסרתיהו לרועה], והיה לו להודיעני שאינו אוכל. (5)

שמא תאמר, **נימא ליה לבקרא** [לרועה]: זיל שלים,

אמר: אנא כהדי תורי אוקמתיה, **אוכלא שדאי ליה, לא הוה ידעינן דלא אכל** [אני שמתיו בין שאר השוורים, ושמתו לפניו אוכל כמו לכל השוורים, ולא ידעתי שאינו אוכל].

ותמהה הגמרא, מהו הנידון של רמי בר חמא:

מכדי, הרי בקרא זה, **שומר שכר דיתמי הוא** [הרי שומר שכר של יתומים הוא הרועה], ואם כן **איבעי ליה לעיוני** [היה לו לבדוק אם השור אוכל] –

האחרות".

5. ראה מה שכתב הרשב"א בביאור הטעם שאין האפוטרופוס חייב על עצם קניית שור מבלי לבדוק אם יש לו שנים; ובפירוש אחד כתב, שאין זה שכיח; ובפירוש שני כתב, שאף על טענה זו אומר האפוטרופוס "אנא לבקרא מסרתיה", שכאילו אמר לבקרא: "בדוק את

חשוב מצידו קיום דין שמירה, אלא שמכל מקום אם "פשע" השני, אף הראשון חייב, וסיים ב"וצ"ע"; וראה עוד שם ביאור סוגייתנו לשיטות החולקות על רש"י ותוספות.

4. נתבאר על פי התוספות בעבודה זרה כח א ד"ה ככי, שכתבו: "לכך נראה לפרש: "ככי" הם שנים גדולות [שנים טוחנות], ו"שיני" הם

הלכך, מחמת שלא היה מוכרע אצל רמי בר חמא כיצד הדין, לכך הטיל רמי בר חמא פשרה ביניהם:

משתבע איהו דלא הוה ידע [נשבע הספסירא שלא ידע בחסרון השנים], **ומשלם** לו **הבקרא**, **דמי בשר בזול** [הרועה צריך לשלם לו את דמי השור לפי ערך של בשר בזול], ושיעור זה הוא ערך של שני שליש ממחיר בשר השור. (8)

ומביאה עתה הגמרא מעשה שהיה עם **ההוא גברא**, **דאפקיד כשותא גבי חבריה**, שהפקיד אצל חבריו ירק כישות שעושים ממנו שכו.

הוה ליה **לדידיה נמי כריא דכשותא**. אף לנפקד היה כרי של הכישות.

אמר ליה לפרסיה: מהאי רמי! אזל רמא מאידך!

ביקש הנפקד מהמשרת שלו להביא כישות מהכרי שלו ולהטילה לתוך הגיגית כדי

לאודיען [בעל השור הוא זה שתובע, על שלא הודיעוהו שאין לשור שמכר להם שיניים]. (6)

תמהה הגמרא: **מאי מודיעינן ליה!**? והרי **מידע ידע דמקח טעות** הוי [מה יש להודיע לו, והרי יודע הוא בעצמו שמכר להם שור ללא שיניים].

ומשנינן: כאן מדובר בכגון שהיה המוכר **ספסירא**, **דזבן מהכא ומזבין להכא** [מוכר השור היה סוחר בהמות, שקונה מזה ומוכר לזה באותו היום], ולכן לא ידע שאין לשור הזה שיניים, כיון שלא שהה השור ברשותו כלל.

ולכן, אילו היו מודיעים לו שאין לשור הזה שיניים, היה הוא שוחטו מיד, או שהיה מחזירו למי שמכר לו. (7)

ועל תביעה זו של הספסירא הוא שדן רמי בר חמא.

השור".

6. לכאורה אין דברי הגמרא מובנים, מה הועילה הגמרא בתירוצה [שהתביעה באה מהספסירא ולא מהיתומים], כי מאי נפקא מינה אם החיוב הוא ליתומים, או שהחיוב הוא לספסירא, סוף סוף הרי הבקרא הוא שומר שכו, ומכלל חיוביו של "שומר שכו" לעיין אם השור שברשותו אוכל, וכמו שהקשתה הגמרא! ? ויתבאר בהמשך הענין בהערות.

7. בתוספות ד"ה דמי בשר בזול, מבואר, שאף אילו היו מודיעים לו לספסירא, היה צריך לשוחטו, ועל פי זה ביארו את הטעם שעל כל פנים אין חייבים לו אלא "דמי בשר בזול",

ומשום שלא היה יכול למכור את הבשר במחירו המלא, כי היה מתקלקל עד יום השוק; אבל שיטת רש"י היא, ש"דמי בשר בזול" הוא משום פשרה, ולשון רש"י הוא: "הטיל פשרה ביניהם ולא ישלם כל דמי השור כמות שהוא חי ...; ומשמע שאילו היה הדין פשוט שיש כאן חיוב, כי אז היה החיוב: דמי שור חי מלאים, ומשום שאילו היו מודיעים לו, היה הוא חוזר לזה שמכר לו, והיה מקבל את כל דמי שורו.

8. תוספת ביאור:

א. ביאור ההפרש, בין אם הנידון הוא לשלם ליתומים או לספסירא:
כתב רש"י: "ומיהו אי הוה מפסדי יתומים לא היה עושה פשרה בממון יתומים לשלם בזול,

לעשות ממנה שיכר [אך לא פירש לו שיש בידו כרי נוסף של כישות שאינו שלו ושלא יקח משם. והפועל שלא ידע מזה, נטל ירק מהכישות שהופקדה, ונתנה בתוך גיגית

השכר של בעל הבית].
אמר רב עמרם: היכי נדיינו דייני להאי דינא?!
אם נימא ליה לדידיה [לנפקד]: זיל שלים!

הבקרא הוא שומר שכר של היתומים ולא של הספסירא, ואין הדין מוכרע אם יש לספסירא זכות לתבוע מן הבקרא מה שנתחייב מדין "שומר שכר", וכפי שביארו בארוכה את הצדדים בזה; ואולם הא פשיטא שאם היתה זו פשיעה אצל הבקרא, שהוא היה חייב לשלם, ראה בדבריהם את הטעם בזה.

וזה הוא שאמר רמי בר חמא: "נימא ליה לבקרא זיל שלים כי פושע אתה, אמר: אנא בהדי תורי אוקימתיה ... כלומר: איני פושע; ומאחר שאינו פושע, אלא שיש לחייבו רק מחמת שהוא שומר שכר, בזה מסתפק אני אם יש זכות לספסירא לתבוע הימנו.

ב. האם פסק גמור פסק רבי אמאי, או שפשרה הטיל ביניהם:

שיטת רש"י היא, שעשה רבי אמאי פשרה, ולכן חייבו לשלם "דמי בשר בזול" בלבד; אבל התוספות הביאו בשם רבינו תם, שלדעתו היתה זו הכרעה גמורה שהבקרא חייב לשלם לספסירא; ומה שפסק רמי בר חמא לשלם רק דמי בשר בזול, הוא משום שהפסדו של הספסירא לא היה אלא כשיעור זה, שאף אילו היו מודיעים לו היה צריך לשוחטו, ולא היה יכול להשהות את הבשר עד יום השוק, והיה מוכרו עכשיו בזול.

ג. מאיזה דין יש לספסירא תביעה על הבקרא שאינו שומר שלו:

כתב רש"י: "תמיה אני מנין לרמי בר חמא דין זה, מה לו לספסירא עם הרועה לא שומר שלו הוא?!"

ונראה לי, דמתניתין [לעיל לה ב], ד"השוכר

דיתמי לאו בני מחילה נינהו, אבל עכשיו שהוא מגבה לבעלים, וכאן אין פשיעה כל כך, דאמר בהדי תוראי אוקימתיה כו' הטיל פשרה ביניהם ..."

ביאור דבריו: הוקשה לרש"י, הרי בתחילה הקשתה הגמרא — לפי מה שסברה בדעת רבי אמאי שספיקו היה ביחס לתשלומים ליתומים — שהיות ושומר שכר הוא הבקרא, אם כן פשיטא שעליו לשלם, ואם כן מה הועילה הגמרא בתירוצה, שהנידון אינו ביחס ליתומים אלא ביחס לספסירא, והרי סוף סוף שומר שכר הוא וישלם?!

ומבאר רש"י, שטענת הגמרא: "מכדי בקרא שומר שכר דיתמי הוא איבעי ליה לעיוני" אינה טענה מוחלטת וברורה, אלא שנטיית הדין הוא כך, ורק לפי מה שסברה הגמרא בתחילה שהנידון הוא ממוץ של יתומים, הוקשה לגמרא שכך היה לו לפסוק, ומשום שאין לעשות פשרה בממוץ של יתומים; אבל לפי מה שתירצה הגמרא שהנידון הוא כדי לשלם לספסירא, בזה יש מקום שלא לחייב את הבקרא על אף טענה זו, כיון שאינה מכרעת, ופסק רמי בר חמא לעשות פשרה.

אבל התוספות מבארים את הענין באופן אחר, והוא:

לפי מה שחשבה הגמרא בתחילה שהחייב הוא ליתומים, אכן טענת הגמרא טענה גמורה היא, שאם כי הבקרא אינו פושע, מכל מקום כיון ש"שומר שכר" הוא היה לו לעיין; ואולם לפי תירוץ הגמרא שהתביעה באה מחמת הספסירא, שוב אין זו טענה מכרעת, שהרי

עסקינן דהוה שיכרא חלא [החמיץ השכר],
ונמצא שלא נהנה מכישותו של חברו,
ופטור הוא מלשלם.

רב אשי אמר בישוב הקושיא האחרונה:
הכא במאי עסקינן: בכיסי, שהיתה הכישות
של חברו גרועה, ולא השביח השכר כרצונו
של הנפקד, וקשה בעיניו שהטילוהו לתוכו
—

ואכן משלם ליה הנפקד דמי כיסי [דמי מג-א
כישות של קוצים כפי מה שהשביח], ומכל
מקום דמים מלאים אינו משלם מדין שומר,
מן הטעם שאמר רב עמרם.

מתניתין:

המפקיד מעות אצל שולחני בחינם:

אם צרוירין [קשורים] הפקידם, לא ישתמש
בהן השולחני, שלכך קשרם כדי שלא
ישתמש בהם השולחני, [ובגמרא מתבאר
יותר], לפיכך אם אבדו אינו חייב
באחריותן, כי אינו אלא שומר חינם, ושומר
חינם פטור מן האבידה.

אבל אם מותרין הפקידם, ישתמש בהן
השולחני, כי היות והשולחני צריך תמיד
למעות, אף המפקיד הפקיד בידו כדי
שיתמש בהם, לפיכך אם אבדו חייב
באחריותן, ובגמרא יתבאר מאיזה טעם חייב
הוא.

אמר [יאמר]: אנה, אמרי ליה: מהאי רמי!
[אני הרי אמרתי לו שיקח מכרי אחר שהוא
שלי]!

שמה תאמר, נימא ליה לסרפיה [לפועל]: זיל
שלים!

אמר [יאמר]: לא אמר לי מהאי רמי, ומהאי
לא תירמי [לא אמר לי שאקח דוקא מזה
ולא מזה].

הילכך, שניהם פטורים, והפטיד המפקיד.

ודנה הגמרא: ואי דשהא שיעור לאיתווי ליה
ולא אייתי ליה, גלי אדעתיה דניחא ליה [אם
היתה ערימת הכישות של בעל הבית קרובה
ואילו ערימת הכישות של המפקיד היתה
רחוקה, וראה הנפקד שהפועל משתהה משך
זמן יותר מאשר היה ראוי לו לשהות אילו
היה מביא מכריו שלו הקרוב, הרי הבין מכך
שהפועל לוקח מכרי הפקדון וניחא לו בכך],
ואם כן ישלם הנפקד!?

ומשנינן: הכא במאי עסקינן: בדלא שהא
הפועל!

ואכתי מקשינן: סוף סוף מאי פסידא איכא!
והא קא משתדשי ליה [הרי הנפקד הרוויח
על ידי הטלת כישות של חברו את הכישות
שלו, שנשארה שלימה כמות שהיתה] ואם כן
צריך הנפקד מטעם זה לשלם למפקיד, ומה
יש לדון כלל בתשלומים מטעם שומר!?

אמר רב סמא בריה דרבא: הכא במאי

לו בעל דברים אינו חסר כלום שהרי פטור
באונסין, אפילו הכי, הואיל ויש לו דין על
השואל לגבות, יעמדו הבעלים הראשונים
במקומו וגובין מן השואל, הכא נמי, הואיל ויש

פרי מחברו והשאלה לאחר ומתה כדרכה",
דקאמר רבי יוסי יחזיר פרה לבעלים, ואוקימנא
הלכה כרבי יוסי, אלמא, אף על פי שאין
הבעלים בעלי דברים של שואל, והשוכר שהוא